

INCLUSIEF ONDERWIJS

'Onderwijs voor iedereen' is de laatste tijd een veel gehoord motto. Vooral kinderen en jongeren met mildere beperkingen vinden de weg naar het regulier onderwijs, maar voor kinderen en jongeren met ernstige meervoudige beperkingen blijft dit een dode letter. Nochtans gebeurt er de laatste jaren meer onderzoek gericht op onderwijservaringen met leerlingen met ernstige meervoudige beperkingen. Deze leerlingen vragen weliswaar, zeker in het regulier onderwijs, om begeleiders met adequate kennis en vaardigheden en een aangepaste onderwijsomgeving.

Inclusie en integratie

Bij inclusief onderwijs gaat men uit van een onderwijssysteem dat alle leerlingen adequaat onderwijs biedt. Bij integratie daarentegen gaat het slechts om het inpassen van leerlingen met beperkingen in het standaard onderwijscurriculum, mits kleine aanpassingen. Indien dat niet lukt, worden ze binnen de reguliere school in een aparte klas ondergebracht. Integratie wordt om die reden soms beschouwd als een halftijds participeren aan het regulier onderwijs, inclusie als een voltijds participeren.

Inclusief of niet?

Inclusief onderwijs voor personen met ernstige meervoudige beperkingen kan op zijn minst een heet hangijzer genoemd worden. Waar niet iedereen overtuigd is van de zinvolheid van een onderwijsaanbod voor deze doelgroep, is men dat allerm minst wat betreft een inclusief onderwijsaanbod. In de literatuur zijn zowel argumenten pro als contra terug te vinden.

Ervan uitgaande dat ook deze kinderen en jongeren recht hebben op onderwijs, beweren sommigen dat deze leerlingen weinig voordeel halen uit onderwijs in het reguliere systeem. Men stelt tevens dat het onmogelijk is zonder de infrastructuur en omkadering van het buitengewoon onderwijs een aangepast onderwijsaanbod aan deze leerlingen te geven. Sommige leerkrachten blijven ook na invoering van inclusief onderwijs van mening dat leerlingen met ernstige meervoudige beperkingen deeltijds of voltijds thuishoren in aparte klassen binnen het regulier onderwijs.

Ondanks argumenten tegen zijn er ook argumenten vóór inclusief onderwijs te vinden, zoals significant meer sociale interactie voor deze leerlingen en participatie in de samenleving.

Aanpassingen in het regulier onderwijs

Wil men goed inclusief onderwijs realiseren, moet een aantal belangrijke randvoorwaarden ingevuld zijn. Zo wordt op het belang gewezen van ondersteunend personeel (bijvoorbeeld een (voltijds) ondersteunende leerkracht voor deze leerlingen met ernstige meervoudige beperkingen),

aangepaste accommodatie, een aangepast curriculum, intensieve samenwerking met het gezin...

Inclusief onderwijs brengt in de eerste plaats voor de leerkracht een grote uitdaging mee. Er worden theorieën (bijvoorbeeld de theorie van selectieve aanpassing) beschreven die leerkrachten kunnen helpen met hun klas om te gaan wanneer er een leerling in de klas zit met een ernstig en/of diep verstandelijke handicap. Voorts blijkt ook de attitude van de leerkracht cruciaal.

LITERATUUR

Bishop, A. (2002). Promoting inclusive practice in primary initial teacher training: Influencing hearts as well as minds. *Support for learning*, 17(2), 58 -63.

Deze studie onderzoekt de attitudes van toekomstige leerkrachten ten aanzien van kinderen met ernstige meervoudige beperkingen en inclusief onderwijs. De resultaten tonen aan dat er een duidelijke verschuiving is naar een meer positieve houding bij de leerkrachten-in-opleiding in vergelijking met vroeger.

Demchak, M.A. (2005). Teaching students with severe disabilities in inclusive settings. In M. Wehmeyer & M. Agran (Eds.), *Mental retardation and intellectual disabilities* (pp.57-77). USA: American Association on Mental Retardation.

In dit hoofdstuk worden strategieën weergegeven voor leerkrachten om leerlingen met ernstige beperkingen in een inclusieve schoolcontext onderwijs te bieden. Men wijst erop dat het belangrijk is dat het onderwijsteam samenwerkt opdat ook de onderwijsdoelen voor deze leerlingen behaald worden.

Downing, J.E. (2007). Inclusive education: What makes it a good education for students with moderate to severe disabilities? *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 32(1), 16 -30.

In deze kwalitatieve studie wordt via interviews nagegaan wat sleutelfiguren (ouders, leerkrachten, paramedisch personeel) als een goed inclusief onderwijsprogramma beschouwen voor leerlingen (zowel kleuters, lagere schoolkinderen als secundaire scholieren) met matig tot ernstige beperkingen. De resultaten tonen de voordelen van inclusief onderwijs voor alle studenten, benadrukken enkele specifieke componenten die aanwezig moeten zijn om kwaliteitsvol onderwijs te verzekeren en verwijzen naar uitdagingen voor de toekomst.

Foreman, P. (2004). Evaluating the educational experiences of students with profound and multiple disabilities in inclusive and segregated classroom settings: An Australian perspective. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 29(3), 183-193.

In dit onderzoek wordt een aantal leerlingen met ernstige meervoudige beperkingen uit Australische scholen gedurende één dag geobserveerd in zowel een gesegregeerde als een inclusieve klas. Men gaat onder meer de gedragstoestand, het communicatieve niveau en het aantal communicatiepartners van deze leerlingen na. De gevolgen van deze

bevindingen worden bekeken in het licht van onder andere opleiding van personeel, ontwikkeling van curricula en didactiek.

Hessing, R., Van Oorschot, N. & Winnubst, T. (2007). *Aan zijn wenkbrauw zie ik of hij gelukkig is". Passend onderwijs voor ernstig meervoudig gehandicapte kinderen*. 's-Hertogenbosch: KPC Groep.

Deze publicatie wijst erop dat scholen zich door het leerrecht voor leerlingen met ernstige meervoudige beperkingen moeten gaan beraden over een passend onderwijsaanbod. Door de invoering van de leerlinggebonden financiering krijgt dit recht op onderwijs in Nederland nog meer kansen.

Jahnukainen, M. (2003). Integration of students with severe and profound intellectual disabilities into the comprehensive school system: Teachers' perceptions of the education reform in Finland. *International Journal of Disability, Development and Education* 50(2), 169 -180.

In Finland werd in 1997 voor kinderen met ernstige intellectuele beperkingen de overgang gemaakt van onderwijs in welzijnsvoorzieningen buiten het schoolsysteem naar onderwijs in het comprehensief onderwijssysteem. Deze studie geeft de evaluatie weer van deze overgang één jaar na deze hervorming. De resultaten wijzen erop dat deze leerlingen vooral fysiek geïntegreerd zijn. Daarnaast blijken nog heel wat leerkrachten twijfels te hebben of dat voltijds regulier onderwijs wel de beste optie is voor deze leerlingen.

June, E., & Downing, Ph.D. (1996). *Including students with severe and multiple disabilities in typical classrooms. Practical Strategies for Teachers*. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Co.

Dit boek handelt over technieken en strategieën die leerkrachten kunnen gebruiken om kinderen (zowel kleuters, lagere schoolkinderen als secundaire scholieren) met ernstige en meervoudige beperkingen onderwijs te verlenen in inclusieve settings. Tevens wordt ook aandacht besteed aan ondersteunend personeel, administratie, ouders en leeftijdsgenoten en worden tal van praktijkvoorbeelden gegeven.

Kirk, S.A., Gallagher, J.J., Anastasiow, N.J. & Coleman, M.R. (2006). *Educating exceptional children*. New York: Houghton Mifflin Company.

Dit boek over onderwijs aan kinderen met specifieke noden. In het hoofdstuk over kinderen met ernstige meervoudige beperkingen wordt specifiek aandacht besteed aan inclusie voor deze leerlingen. Thema's die hier aan bod komen zijn onder andere welke aanpassingen nodig zijn om deze leerlingen in een inclusieve setting op te vangen, welke voordelen deze leerlingen ervaren bij inclusief onderwijs...

Lacey, P. (2001). The role of learning support assistants in the inclusive learning of pupils with severe and profound learning difficulties. *Educational Review*, 53(2), 157-167.

Dit onderzoek toont aan dat leerondersteunende assistenten een belangrijke rol spelen bij leerlingen met ernstige en diepe beperkingen in het inclusief onderwijs. Tevens worden enkele kenmerken beschreven van effectieve leerondersteunende assistenten.

Logan, K.R. (1998). Instructional contexts for students with moderate, severe, and profound intellectual disabilities in general education elementary classrooms. *Education and Training in Mental Retardation and Developmental Disabilities*, 33(1), 62-75.

In dit onderzoek gaat men op zoek naar wat een goede aangepaste onderwijsleeromgeving in het regulier onderwijs inhoudt voor studenten met een matig, ernstig en diepe beperking.

Nijland, M. (2006). *Naar school op jouw manier*. Raalte: Nijland BOD.

Dit boek handelt over kansen, mogelijkheden, behoeften, leervragen en belemmeringen in het onderwijs voor kinderen met ernstige meervoudige beperkingen. Tevens wordt ook de vraag gesteld in welke leeromgeving dit onderwijs best dient plaats te vinden.

O'Donoghue, T.A. (2000). How teachers manage their work in inclusive classrooms. *Teaching and Teacher Education*, 16(8), 889 -904.

In dit artikel gaat men na hoe Australische leerkrachten met hun klas omgaan wanneer er een leerling met ernstige of diepe mentale beperkingen deel uitmaakt van die klas. Hierbij wordt de theorie van selectieve aanpassing bediscussieerd.

Simmons, B. & Bayliss, P. (2007). The role of special schools for children with profound and multiple learning difficulties: Is segregation always best? *British Journal of Special Education*, 34(1), 19-24.

Dit artikel toont aan dat scholen worstelen om aangepast onderwijs te kunnen voorzien voor leerlingen met ernstige meervoudige beperkingen. Ze wijzen op de nood aan verbetering in training van personeel. Men roept op tot het waarderen van het buitengewoon onderwijs als de beste leeromgeving voor leerlingen met ernstige meervoudige beperkingen.

Wolfe, P.S. & Hall, T.E. (2003). Making inclusion a reality for students with severe disabilities. *Teaching Exceptional Children*, 35(4), 56-61.

In dit artikel worden suggesties geboden aan leerkrachten, studenten en ouders om een passend onderwijsaanbod voor alle leerlingen te voorzien. Men wil afrekenen met het debat of leerlingen met ernstige beperkingen in het regulier onderwijs thuis horen. Men legt eerder de nadruk op hoe, wanneer en waar dit dient te gebeuren.